

საქმის ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლოში დაბრუნების ფარგლები საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ერთი განჩინების მაგალითზე

თამთა ყენია*

I. შესავალი

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 412-ე მუხლი სამართლიანი სასამართლოს უფლების ნაწილია, მისი დანიშნულებაა, ზემდგომი ინსტანციის სასამართლომ გამოავლინოს ისეთი საპროცესო დარღვევები, რომლებსაც შედეგად არასწორი/იურიდიულად დაუსაბუთებელი გადაწყვეტილების მიღება მოჰყვა, რის გამოსასწორებლადაც საჭიროა მტკიცებულებათა დამატებითი კვლევა. ნორმის ფუნქციაა, ასევე, გამორიცხოს სასამართლოს მიერ ისეთ საქმეზე გადაწყვეტილების მიღება, რომელიც გადაწყვეტილების გაუქმების აბსოლუტურ საფუძვლებს აკმაყოფილებს (სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 394-ე მუხლი), რაც, ერთი მხრივ, ქმნის შიდასახელმწიფოებრივ გარანტიას პირისთვის სამართლიანი და დასაბუთებული გადაწყვეტილების ხელმისაწვდომობისთვის, თუმცა, მეორე მხრივ, აღიარებულია, რომ სამართლიანი სასამართლოს უფლება, ასევე, მოიაზრებს საქმის ბრალეული გაჭიანურების გარეშე, გონივრულ ვადაში, განხილვის უფლებასაც¹. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 412-ე მუხლი სწორედ იმგვარი პროცესუალური ნორმაა, რომლის უმართებულო გამოყენებასაც საქმის არაგონივრული გაჭიანურება შეიძლება მოჰყვეს.

---

* სულხან-საბა ორბელიანის უნივერსიტეტის დოქტორანტი, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მეორადი სტრუქტურული ერთეულის ხელმძღვანელი. orcid.org/0000-0003-0226-0247.

¹ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლი. იხ., Kharitonashvili v. Georgia [ECtHR], App. No. 41957/04, 10 February 2009; König v. Germany [ECtHR], App. No. 6232/73, 28 June 1978, par. 99; Neumeister v. Austria [ECtHR], App. No. 1936/63, 27 June 1968, par.21; Ringeisen v. Austria [ECtHR], App. No. 2614/65, 16 July 1971, par.110; Pélassier and Sassi v. France [ECtHR], App. No. 25444/94, 25 March 1999, par.67; Pedersen and Baadsgaard v. Denmark [ECtHR], App. No. 49017/99, 17 December 2004, par.45.

სტატიაში განხილული იქნება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 412-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტი, რომელიც მტკიცებულებათა დამატებითი კვლევის საჭიროების გათვალისწინებით, საქმის ქვემდგომ სასამართლოში დაბრუნებას ითვალისწინებს და Nას-758-2019 განჩინება საქართველოს უზენაესი სასამართლოს პრაქტიკიდან, რომელიც სწორედ ამ ნორმის არამართებული რეალიზების პრაქტიკას უკავშირდება. სტატიის მიზანია გამოკვეთოს საპროცესო კოდექსის 412-ე მუხლის პრაქტიკაში გამოყენების პრობლემური ასპექტები და გამიჯნოს ფაქტების დამატებითი კვლევისა და სამართლებრივი შეფასების ვალდებულებები.

II. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 412-ე მუხლი

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მიხედვით, პირველი ინსტანციის სასამართლო და იშვიათ შემთხვევებში, სააპელაციო სასამართლო, ფაქტების დამდგენ სასამართლოებად განიხილებიან, ხოლო უზენაეს სასამართლოს ამგვარი ფუნქცია არ გააჩნია.² სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 412-ე მუხლის დისპოზიციიდანაც ირკვევა, რომ საქმის ქვედა ინსტანციის სასამართლოში განსახილველად დაბრუნება მხოლოდ იმით, რომ საქმე ფაქტობრივი თვალსაზრისით მზადაა გადანყევტილების მისაღებად, მაგრამ საჭიროა ამ ფაქტის სწორი სამართლებრივი შეფასება, დაუშვებელია. შეცდომის გასწორება საქმის ფაქტობრივი გარემოებების სამართლებრივ შეფასებაში საკასაციო სასამართლოს პრეროგატივაა. ამიტომ, როდესაც საკასაციო/სააპელაციო სასამართლო საქმეს აბრუნებს ხელახლა განსახილველად, იგულისხმება, რომ საქმის ფაქტობრივ სფეროში ყველაფერი რიგზე არაა, არსებული პრობლემის ხასიათიდან გამომდინარე კი მისი გამოსწორება საკასაციო/სააპელაციო პალატის კომპეტენციის სფეროს არ განე-

² იხ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 380-ე და 407-ე მუხლები.

კუთვნება.³ იმ შემთხვევაში, როდესაც ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლომ საქმე, პროცესუალური თვალსაზრისით სწორად, ხოლო შინაარსობრივი თვალსაზრისით სრულად განიხილა, მიიჩნევა, რომ იგი ფაქტობრივი თვალსაზრისით მზადაა გადასაწყვეტად, მაგრამ არასწორადაა შეფარდებული კანონი (სამართლებრივი ნორმა), რა დროსაც ზემდგომი სასამართლო უფლებამოსილია და ვალდებულიც, თავად მიიღოს გადაწყვეტილება.⁴ ნიშანდობლივია, რომ საკასაციო სასამართლოს დადგენილი ფაქტების შემოწმების უფლება მხოლოდ იმ შემთხვევაში აქვს, თუ ასეთ მითითებას წარდგენილი საკასაციო საჩივარი შეიცავს, წინააღმდეგ შემთხვევაში, დისპოზიციურობისა და თანასწორობის პრინციპის დაცვით, გასაჩივრებული გადაწყვეტილებით დადგენილი ფაქტები, თუნდაც საპროცესო კანონის უგულებელყოფის შედეგად დადგენილი, სავალდებულოდ მიიჩნევა საკასაციო სასამართლოსთვის და იგი ვალდებულია სამართლებრივი შეფასება სწორედ ამ დადგენილი ფაქტების მიმართ გააკეთოს.⁵

გერმანულ სამართალში, მიუხედავად ქვედა ინსტანციის გადაწყვეტილებაში გაპარული საპროცესო შეცდომისა, საქმე შეიძლება ხელახლა განსახილველად არ დაბრუნდეს ქვედა ინსტანციაში, მაშინ, როცა ქვედა ინსტანციის მიერ პროცესუალურად შეცდომით პასუხგაცემული კითხვა საერთოდ არ არის მნიშვნელოვანი.⁶ შესაბამისად, საქმის დაბრუნებამდე უნდა შეფასდეს, საპროცესო დარღვევა რამდენად ახდენს გავლენას გადაწყვეტილების შედეგზე. ამიტომ, თუ საკასაციო სასამართლო აუქმებს გადაწყვეტილებას და საქმეს აბრუნებს ხელახლა განსახილველად, მან თავის გადაწყვეტილებაში უნდა მიუთითოს გადაწყვეტილებისათვის მნიშვნე-

---

³ ლილუაშვილი თ., სამოქალაქო პროცესუალური სამართალი, მე-2 გამოცემა, თბილისი, 2005, 387-388.

⁴ ხრუსტალი ვ., ლილუაშვილი თ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის კომენტარები, თბილისი, 2007, 730.

⁵ ლილუაშვილი თ., სამოქალაქო პროცესუალური სამართალი, მე-2 გამოცემა, თბილისი, 2005, 387-388.

⁶ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის რჩეული მუხლების კომენტარი, თბილისი, 2020, 1101.

ლობის მქონე რომელი ფაქტობრივი გარემოება, რომელზეც მხარეები ამყარებენ თავიანთ მოთხოვნას თუ შესაგებელს, არ იქნა დადგენილი სასამართლოს მიერ (შეცდომა ფაქტის იურიდიული მნიშვნელობის შეფასებაში) ან კიდევ, ფაქტის დადგენის (მტკიცებულებათა მოპოვების) რომელი საპროცესო წესები იქნა დარღვეული, ან რაში გამოიხატება კონკრეტულად საპროცესო სამართლებრივი ნორმის დარღვევა, რომელმაც ზეგავლენა იქონია გასაჩივრებული გადაწყვეტილების სისწორეზე. წინააღმდეგ შემთხვევაში, თუ საკასაციო სასამართლო ნათლად და გარკვევით არ მიუთითებს გასაჩივრებული გადაწყვეტილების გაუქმების ან ახალი გადაწყვეტილების გამოტანის სამართლებრივ საფუძვლებზე, ასეთი გადაწყვეტილება ვერ შეასრულებს ინდივიდუალური და საჯარო ინტერესების დაცვის ფუნქციას⁷, რადგან თუ საკასაციო სასამართლო საკმარისი სიცხადის გარეშე ჩამოყალიბებული გადაწყვეტილებით გააუქმებს გასაჩივრებულს და მიიღებს ახალ გადაწყვეტილებას, აღნიშნული, როგორც დოქტრინული სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილება, გავლენას იქონიებს არა მხოლოდ პროცესის მონაწილეებზე, არამედ ზოგადად გადაწყვეტილების სამართლებრივი შედეგების განჭვრეტადობასა და მის სამომავლო ეფექტზე სხვა სამართლებრივი დავის მიმართ. გარდა ამისა, გადაწყვეტილების დაუსაბუთებელი შეცვლა შესაძლებელია ფართო გაგებით პროცესის გაუმართლებელ/არაგონივრულ გაჭიანურებადაც კი იქნეს მიჩნეული, რაც, საბოლოოდ, ცხადყოფს, რომ ნებისმიერ შემთხვევაში, საკასაციო სასამართლოს მიერ გასაჩივრებული გადაწყვეტილების დაუსაბუთებელი გაუქმება ან/და დაუსაბუთებლად ქვემდგომ ინსტანციაში დაბრუნება სამართლიანი სასამართლოს უფლების ჭრილში პრობლემას ქმნის.

III. საქმის ფაქტობრივი გარემოებები

2016 წლის 03 დეკემბერს, ქ. თბილისის ერთ-ერთ კლინიკაში სასწრაფო დახმარების მანქანით, უგონო მდგომარეობაში მყოფი

⁷ ხრუსტალი ვ., ლილუაშვილი თ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის კომენტარები, თბილისი, 2007, 730-734.

პაციენტი შეიყვანეს, რომელიც გადაუდებლად საჭიროებდა კარდიოქირურგიულ ოპერაციას, გულმკერდის აღმავალი აორტის რეზექციას და რეკონსტრუქციას სისხლძარღვოვანი პროთეზის გამოყენებით. პაციენტისთვის ჩასატარებელი სრული სამედიცინო მომსახურების ღირებულება 18 522 ლარს შეადგენდა. 2016 წლის 3 დეკემბერს პაციენტს ოპერაცია ჩაუტარდა. 2016 წლის 5 დეკემბერს კლინიკაში დაიბარეს მისი სამი შვილი, რომლებთანაც სოლიდარულად დაიდო შეთანხმება. შეთანხმების ტექსტის თანახმად, პაციენტის სამი შვილი კისრულობდა ვალდებულებას, არაუგვიანეს 2016 წლის 15 დეკემბრისა მკურნალობის ღირებულების ის ნაწილი, რომელიც რაიმე მიზეზით არ იქნებოდა სახელმწიფოს მხრიდან დაფინანსებული, სოლიდარულად გადაეხადა. მათ მიერ შეთანხმების დადებისთანავე ღირებულების ნაწილი (2000 ლარი) დაიფარა, თუმცა დარჩენილი თანხის გადახდაზე მხარეებმა უარი განაცხადეს, რის გამოც კლინიკამ სასამართლოში აღძრა სარჩელი თანხის გადახდის მოთხოვნით.⁸

IV. საპროცესო ისტორია: საქალაქო და სააპელაციო სასამართლოები

პირველმა ინსტანციის სასამართლომ კლინიკის სასარჩელო მოთხოვნა დააკმაყოფილა. მისი ძირითადი არგუმენტაცია პაციენტის შვილებსა და კლინიკას შორის დადებული ხელშეკრულების ფორმალურ შეფასებას მიეძღვნა, სასამართლომ განმარტა, რომ დაიდო ვალის აღიარების ხელშეკრულება, რაც სამოქალაქო კოდექსის 341-ე მუხლის თანახმად, სასარჩელო მოთხოვნის დაკმაყოფილების ფაქტობრივ-სამართლებრივ წინაპირობას ქმნიდა.⁹

პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება მეორე ინსტანციის სასამართლოში გასაჩივრდა. სააპელაციო პალატამ გააუქმა გასაჩივრებული გადაწყვეტილება და სარჩელი არ დააკმაყოფილა. პალატა საქმის მასალებში წარმოდგენილი ხელმოწერილი

---

⁸ იხ., თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2020 წლის 15 ივლისის N28/93-20 გადაწყვეტილება.

⁹ იხ., თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2018 წლის 29 ივნისის N2/1524 გადაწყვეტილება.

დოკუმენტის ფორმალურ კვლევას გასცდა და საქმის შინაარსობრივ მხარეზე გაამახვილა ყურადღება. სასამართლომ დაასკვნა, რომ პაციენტი 2016 წლის 3 დეკემბრის მდგომარეობით სახელმწიფო დაზღვევის სერვისით სარგებლობდა, ამიტომ ოპერაციისთვის საჭირო თანხა სახელმწიფოს უნდა აენაზღაურებინა არა მინიმალური, არამედ საბაზისო პაკეტით გათვალისწინებული დაფინანსების შესაბამისად. საბოლოოდ, ვინაიდან სამედიცინო დაწესებულებას პაციენტის დაფინანსების საკითხი სათანადოდ არ მოუკვლევია ან/და პაციენტის ოჯახის წევრებისთვის დაფინანსების მოსაპოვებლად საჭირო მითითებები არ მიუცია, ეს გარიგება ზნეობის საწინააღმდეგოდ დადებულია და შესაბამისად, უცილოდ ბათილ გარიგებად იქნა მიჩნეული, რის გამოც სასარჩელო მოთხოვნა არ დაკმაყოფილდა.¹⁰

სააპელაციო ინსტანციის გადაწყვეტილება უზენაეს სასამართლოში გასაჩივრდა. 2019 წლის 22 ოქტომბერს უზენაესმა სასამართლომ გააუქმა გასაჩივრებული გადაწყვეტილება და საქმე ხელახლა განსახილველად სააპელაციო პალატას დაუბრუნა.¹¹

V. უზენაესი სასამართლოს პოზიცია საქმის ხელახლა განსახილველად დაბრუნების შესახებ

საკასაციო პალატამ აღნიშნა, რომ სააპელაციო პალატის მიერ პაციენტი ისე იქნა სახელმწიფო დაზღვევის საბაზისო პაკეტის მოსარგებლედ ცნობილი, რომ შესაბამისი ფაქტობრივი გარემოებების სრული და ობიექტური გამოკვლევა არ მომხდარა, კერძოდ, სასამართლომ მიუთითა, რომ ამ ფაქტობრივი გარემოების დასადასტურებლად სააპელაციო პალატამ ერთი და იმავე უწყებიდან გაგზავნილი სამი ურთიერთსაპირისპირო დოკუმენტი გამოიყენა, რასაც, მისი აზრით, არასწორი გადაწყვეტილების მიღება მოჰყვა შედეგად. მეორე არგუმენტის სახით საკასაციო პალატამ მიუთითა,

¹⁰ იქვე, პარ. 8-14.

¹¹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2017 წლის 21 აპრილის Nას-279-264-17 განჩინება.

რომ სააპელაციო სასამართლომ ისე დააკვალიფიცირა სადავო დოკუმენტი ვალის აღიარებად, რომ სათანადო შეფასება არ მიუცია სამოქალაქო კოდექსის 203-ე მუხლით განმტკიცებული ვალის გადაკისრების ინსტიტუტისთვის. განჩინების თანახმად, სააპელაციო სასამართლოს საქმის ხელახლა განხილვისას სათანადოდ უნდა გამოეკვლია და შეეფასებინა, პაციენტი 2016 წლის 3 დეკემბერს იყო თუ არა საყოველთაო ჯანმრთელობის დაცვის სახელმწიფო პროგრამით მოსარგებლე პირი და ქირურგიული ოპერაცია ექვემდებარებოდა თუ არა სახელმწიფოს მხრიდან დაფინანსებას/თანადაფინანსებას, რაც გამორიცხავს სახელმწიფო სადაზღვევო პროგრამის ფარგლებში პაციენტისთვის გაწეული სამედიცინო მომსახურების ღირებულების მის მიერ ანაზღაურების ვალდებულებას, ხოლო თუ დადგინდებოდა, რომ პაციენტი 2016 წლის 3 დეკემბერს საყოველთაო ჯანმრთელობის დაცვის სახელმწიფო პროგრამით არ სარგებლობდა, მაშინ სასამართლოს უნდა გაერკვია განსახილველ შემთხვევაში, ხომ არ მომხდარა პაციენტის მიმართ სამოქალაქო კოდექსის 629-ე მუხლის პირველი ნაწილიდან წარმოშობილი ფულადი ვალდებულების 203-ე მუხლის საფუძველზე გადაკისრება.¹²

საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ გასაჩივრებული გადაწყვეტილების გაუქმებისა და საქმის მეორე ინსტანციის სასამართლოში დაბრუნების მოტივად სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 412-ე მუხლი გამოიყენა, თუმცა არ მიუთითებია, თუ ნორმაში მითითებული კონკრეტულად რომელი საფუძველით აბრუნებდა საქმეს ხელახლა განსახილველად. მოცემული ნორმების ანალიზისა და წინამდებარე განჩინებაში ჩამოყალიბებული დასაბუთების გათვალისწინებით, საკასაციო პალატამ დაასკვნა, რომ იგი მოკლებული იყო შესაძლებლობას, გასაჩივრებული გადანყევტილების კანონიერება შეემოწმებინა, ვიდრე საქმეზე დავის გადანყვეტისათვის არსებითი მნიშვნელობის მქონე ყველა გარემოება არ დადგინდებოდა, თუმცა საგულისხმოა, რომ განჩინება არ შეიცავს უზენაესი პალატის მითითებას, რომელი ფაქტობრივი გარემოება (საქმის გადანყვეტისთვის მნიშვნელოვანი) არ იქნა დადგენილი ან დადგე-

¹² იქვე.

ნილი ფაქტობრივი გარემოებების დროს, რომელი პროცესუალური ნორმა დაარღვია სააპელაციო პალატამ, ამასთან, სასამართლოს არ დაუსაბუთებია ამ ფაქტობრივი გარემოებების გარეშე რატომ იყო შეუძლებელი გადაწყვეტილების მიღება.¹³

VI. უზენაესი სასამართლოს მიერ შეფასებული ფაქტობრივი გარემოებები 1. პაციენტის სახელმწიფო დაზღვევის სერვისით მოსარგებლედ ცნობა

გადაწყვეტილების გაუქმების პირველ მოტივად საკასაციო პალატამ მიუთითა, რომ სააპელაციო პალატა პაციენტის საყოველთაო ჯანდაცვის საბაზისო პაკეტით მოსარგებლედ ცნობას მხოლოდ ერთი უწყების მიერ გაგზავნილ სამ ურთიერთსაპირისპირო წერილს უკავშირებდა, რაც სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით განმტკიცებულ მტკიცებულებათა ობიექტურად შეფასების სტანდარტს არღვევდა.¹⁴ ერთი შეხედვით, თითქოს მითითებული არგუმენტი საპროცესო კოდექსის 412-ე მუხლის დისპოზიციაში ჯდება, თუმცა კრიტიკული ანალიზის მიზანია შეფასდეს, რამდენად სწორად მიუთითა საკასაციო პალატამ აღნიშნულზე და იყო თუ არა ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლოს მიერ მტკიცებულებათა შეფასების სტანდარტის დარღვევა, რამაც არასწორი ფაქტობრივი გარემოების დადგენა გამოიწვია.

სააპელაციო პალატამ ხსენებული ფაქტობრივი გარემოების დადგენისას გამოიკვლია სამი წერილობითი მტკიცებულება, კერძოდ, საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – „სოციალური მომსახურების სააგენტოს“ საყოველთაო ჯანმრთელობის დაცვის მართვის დეპარტამენტის უფროსის 2017 წლის 20 მარტის წერილიდან ირკვეოდა, რომ „საყოველთაო ჯანდაცვაზე გადასვლის მიზნით გასატარებელ ზოგიერთ ღონისძიებათა შესა-

¹³ იქვე.

¹⁴ იქვე.

ხეზ“ საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 21 თებერვლის N36 დადგენილების მე-2 მუხლის, პირველი პუნქტის, „გ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, პაციენტი 2016 წლის 3 დეკემბრის მდგომარეობით საყოველთაო ჯანდაცვის სახელმწიფო პროგრამის მინიმალური პაკეტით მოსარგებლე იყო და ამ დადგენილებით განსაზღვრული გადაუდებელი მომსახურების მიღება შეეძლო. საქმეში არსებული მეორე წერილობითი მტკიცებულებით, კერძოდ, სს „კ. ერისთავის სახ. ექსპერიმენტული და კლინიკური ქირურგიის ეროვნული ცენტრის“ 2018 წლის 27 ივნისით დათარიღებული წერილით დგინდებოდა, რომ 2016 წლის 3 დეკემბერს აღნიშნული ცენტრის მიერ პაციენტისთვის გაწეული სამედიცინო მომსახურების საფასური საყოველთაო ჯანმრთელობის დაცვის სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში დაფინანსდა. თუმცა საქმეში წარმოდგენილი მესამე წერილობითი მტკიცებულებით (რომელიც იდენტურ გარემოებას მიემართებოდა), კერძოდ, საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს საჯარო სამართლის იურიდიული პირის „სოციალური მომსახურების სააგენტოს“ საყოველთაო ჯანმრთელობის დაცვის მართვის დეპარტამენტის უფროსის წერილით ირკვეოდა, რომ 2018 წლის 30 მარტს შპს „აკად. გ. ჩაფიძის სახელობის გადაუდებელი კარდიოლოგიის ცენტრს“ ეცნობა პაციენტის კერძო დაზღვევის გაუქმების შემდეგ (2016 წლის 10 მარტი), მონაცემების ასახვა „ჯანმრთელობის დაცვის ერთიან საინფორმაციო სისტემაში“ მხოლოდ 2016 წლის 05 დეკემბერს განხორციელდა, რა დროიდანაც იგი „მინიმალური პაკეტით“ მოსარგებლე იყო. ამიტომ, დადგენილების პირობებიდან გამომდინარე, პაციენტის მიერ 2016 წლის 3-19 დეკემბერს კლინიკაში მიღებული სამედიცინო მომსახურება ანაზღაურებას არ ექვემდებარებოდა და საყოველთაო ჯანმრთელობის დაცვის მართვის დეპარტამენტი მოკლებული იყო შესაძლებლობას, აღნიშნული ოპერაციის ხარჯები აენაზღაურებინა.¹⁵

შეაჯერა რა მითითებული სამი მტკიცებულება, სასამართლომ აღნიშნა, რომ ერთი და იმავე დანესებულებიდან გაგზავნილი სხვა-

---

¹⁵ იქვე.

დასხვა დროით დათარიღებული წერილი სახელმწიფო დაზღვევის დანყების თარიღად განსხვავებულ დროს მიუთითებდა, რის გამოც, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 105-ე მუხლის საფუძველზე, ურთიერთსაპირისპირო მტკიცებულების გამოკვლევისა და საქმეში არსებული სხვა სადავო საკითხების დაზუსტების მიზნით, სასამართლო სხდომაზე საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – „სოციალური მომსახურების სააგენტოს“ სპეციალისტი გამოიკითხა. სხდომის მიმდინარეობისას ორჯერ, მათ შორის, ერთხელ მოწინააღმდეგე მხარის შეკითხვაზე, სპეციალისტმა განაცხადა, რომ 2016 წლის 3 დეკემბრის მდგომარეობით პაციენტი სახელმწიფო დაზღვევის სერვისით სარგებლობდა. ასევე, მოწმემ განმარტა, რომ მონაცემები, რომელსაც სს „კ. ერისთავის სახ. ექსპერიმენტული და კლინიკური ქირურგიის ეროვნული ცენტრის“ ბაზაში ხედავდა მოწინააღმდეგე კლინიკასაც უნდა დაენახა. სწორედ ყველა ზემოაღნიშნული მტკიცებულებების ურთიერთშეჯერების საფუძველზე სასამართლომ დაადგინა, რომ პაციენტი სახელმწიფო დაზღვევის სერვისით სარგებლობდა.¹⁶

უზენაესი სასამართლოს მიერ მითითებული ფაქტობრივი გარემოების დადგენისას სააპელაციო პალატამ მოიხმო სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულებების დოქტრინა და მიუთითა, რომ სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულება ჯანმრთელობის უფლების ქრილში იმგვარი სამართლებრივი, ადმინისტრაციული, საბიუჯეტო და სხვაგვარი ნორმატიული ბაზის შექმნის ვალდებულებას გულისხმობს, რომლითაც ჯანმრთელობის უფლების ყველასთვის თანასწორი მიდგომის საფუძველზე რეალიზაციის შესაძლებლობას იძლევა.¹⁷ ასევე დასძინა, რომ საქართველოს კონსტიტუციითა და „პაციენტის შესახებ“ საქართველოს კანონით სამედიცინო მომსახურების ყველასთვის თანაბრად ხელმისაწვდომობაა გარანტირებული, რაც სახელმწიფოს მოპასუხეთა მამის სხვა პაციენტებთან

¹⁶ იქვე.

¹⁷ UN Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR), Fact Sheet No. 31, The Right to Health, June 2008.

იდენტურ მდგომარეობაში ჩაყენების ვალდებულებას წარმოუშობდა. გარდა ამისა, სადავო გარემოების დადგენისას, სასამართლომ იხელმძღვანელა მოწმის ჩვენებითაც, რომელმაც პროცესზე განმარტა, რომ 2016 წლის მდგომარეობით, საქართველოს მოქალაქეები, რომლებიც სარგებლობდნენ კერძო დაზღვევით და რაიმე მიზეზით აღნიშნული დაზღვევა შეუწყდებოდათ, ავტომატურად ვერ ხვდებოდნენ სახელმწიფო დაზღვევის დაცვის ქვეშ. მათ განცხადებით უნდა მიემართათ შესაბამისი ადმინისტრაციული ორგანოსთვის, ეცნობებინათ კერძო დაზღვევის შეწყვეტის შესახებ, საიდანაც მათთვის ერთნაირი მოცდის პერიოდი იწყებოდა (რა შემთხვევაც მოპასუხეთა მამას ჰქონდა). ე.წ. „მოცდის პერიოდი“ გულისხმობდა აღნიშნული პირების მიერ მხოლოდ სახელმწიფო დაზღვევის „მინიმალური პაკეტით“ სარგებლობის უფლებას, ხოლო ერთნაირი მოცდის პერიოდის გასვლის შემდეგ მათ „საბაზისო დაზღვევის პაკეტით“ სარგებლობის უფლება ეძლეოდათ. სასამართლოს კითხვაზე, თუ რომელ ნორმატიულ აქტს ეფუძნებოდა სახელმწიფოს ამგვარი პრაქტიკა, სპეციალისტმა განმარტა, რომ მსგავსი რეგულაცია არ არსებობდა და აღნიშნული პრაქტიკით რეგულირდებოდა. საბოლოოდ, სასამართლომ აღნიშნა, რომ სოციალური სააგენტოს მცდარი მიდგომა, რომელსაც ნორმატიული საფუძველი არ გააჩნდა, სასამართლოს მიერ გამოსაყენებელი ნორმის კეთილსინდისიერი განმარტების გზით, ანუ სწორი პრაქტიკის დანერგვით, უნდა გამოსწორებულიყო. ამიტომ პაციენტი „საბაზისო პაკეტის“ მოსარგებლედ იქნა ცნობილი, ასევე დადგინდა სადავო ფაქტობრივი გარემოება მასზედ, რომ მას სამედიცინო მომსახურების ღირებულება სახელმწიფოს მიერ უნდა ანაზღაურებოდა.¹⁸

სააპელაციო პალატის მოხმობილი მსჯელობიდან ირკვევა, სააპელაციო პალატამ სადავოდ გამხდარი ფაქტობრივი გარემოება დადგენილად არა მხოლოდ საქმეში წარმოდგენილი სამი ურთიერთსაპირისპირო მტკიცებულების შეპირისპირების საფუძველზე

¹⁸ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2017 წლის 21 აპრილის №სს-279-264-17 განჩინება.

ცნო, არამედ ამ სამი განსხვავებული შინაარსის მტკიცებულების სწორი შინაარსის დასადგენად შესაბამისი სახელმწიფო უწყების წარმომადგენელი გამოიძახა მოწმედ და ზეპირ სხდომაზე გამოკითხა, ასევე მოიხმო ჯანდაცვის სფეროში სახელმწიფოს პოზიტიური და ნეგატიური ვალდებულებები, განმარტა მიმდინარე კანონმდებლობის შინაარსი და მივიდა დასკვნამდე, რომ 2016 წლის 3 დეკემბრის მდგომარეობით პაციენტი სახელმწიფო დაზღვევის სერვისით სარგებლობდა/უნდა ესარგებლა.

უზენაესმა სასამართლომ, მართალია, მიუთითა, რომ სადავო გარემოების დადგენისას სააპელაციო პალატა მხოლოდ ურთიერთსაპირისპირო შინაარსის მქონე დოკუმენტაციას დაეყრდნო, თუმცა გასაჩივრებული გადაწყვეტილების უმეტესი ნაწილი სწორედ ამ გარემოების დადგენილად ცნობის დასაბუთებისადმი მიძღვნილი, ამასთან, საკასაციო პალატას არ მიუთითებია სააპელაციო პალატის მიერ ამ ფაქტობრივი გარემოებების დადგენისას, რომელი პროცესუალური ნორმა დაირღვა, ამიტომ შესაძლებელია ზემდგომი ინსტანციის სასამართლოს არგუმენტაცია არა პროცესუალურ გამართულობას (ფაქტის არასწორად დადგენა), არამედ ფაქტის სასამართლოსეულ არასწორ სამართლებრივ შეფასებას მიემართებოდეს, რომელიც სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 412-ე მუხლის სფეროში არ ექცევა.

2. მოვალის ინფორმირებულობის სტანდარტის დარღვევა, როგორც გარიგების უცილობლად ბათილად მიჩნევის საფუძველი

საკასაციო სასამართლოდან საქმის ხელახლა განსახილველდ დაბრუნების ერთ-ერთ საფუძველი ასევე იყო ის, რომ, პალატის აზრით, ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლოს მიერ არასათანადოდ და არადამაჯერებლად იყო დასაბუთებული გარემოება, რომ მოპასუხეებმა გარიგებას ხელი არასათანადო ინფორმაციის მიწოდების გამო მოაწერეს. იმთავითვე უნდა აღინიშნოს, რომ სააპელაციო სასამართლოს ეს დასკვნა, ცალკე აღებული, არა ფაქტის, არამედ სამართლებრივი კვალიფიკაციის კატეგორიას მიეკუთვნება. სამართლებრივი კვალიფიკაცია კი, როგორც ცნობილია, საქმეში არ-

სებული მტკიცებულებების სრული და ობიექტური გამოკვლევის შედეგად მოსამართლისთვის შექმნილი შინაგანი რწმენის სამართლებრივ ჩარჩოში მოქცევითა და კანონის ნორმების შესაბამისობაში მოყვანით დასკვნის დასაბუთებაა. შესაბამისად, ამ მოტივით საქმის ხელახლა განსახილველად დაბრუნება ცალსახად არ ექცევა საპროცესო კოდექსის 412-ე მუხლის დისპოზიციამ.

3. დამფუძნებელი ნორმის განსაზღვრა

შემდეგი არგუმენტი, რომელიც საკასაციო პალატამ საქმის უკან დაბრუნებას დაუდო საფუძვლად, სააპელაციო სასამართლოს მიერ სამოქალაქო კოდექსის 341-ე მუხლისა და 203-ე მუხლს შორის სწორი სამართლებრივი საფუძვლის არჩევის საკითხს მიემართებოდა. წინა არგუმენტის მსგავსად, უნდა აღინიშნოს, რომ ამჯერადაც გადაწყვეტილების გაუქმების საფუძველი სამართლებრივი შეფასების საკითხია, რაც სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 412-ე მუხლის დისპოზიციამ არ ჯდება და არ შეიძლება საქმის სასამართლოსთვის ხელახლა განსახილველად დაბრუნების საფუძველი გახდეს.

გარდა ამისა, იმისდა მიუხედავად, საქმის ხელახლა განხილვის შედეგად დავის მომწესრიგებელ ნორმად, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 203-ე მუხლი თუ ამავე კოდექსის 341-ე მუხლი იქნებოდა გამოყენებული, აღნიშნულს საქმის შედეგზე გადამწყვეტი მნიშვნელობა მაინც არ ჰქონდა. ეს დასკვნა ემყარება სააპელაციო პალატის მიერ განხორციელებულ სამართლებრივ შეფასებას, რომლის თანახმად, საქმეზე მოვალის ინფორმირებულობის სტანდარტი იმდენად უხეშად დაირღვა, რომ გარიგება ამორალურ სახეს იღებდა, ანუ, სამართლებრივი კვალიფიკაციის მიუხედავად, სადავოდ ქცეული გარიგება მაინც უცილოდ ბათილ გარიგებათა კატეგორიას იქნებოდა მიკუთვნებული. ნათელია, ამ ნაწილშიც უზენაეს სასამართლოს თავის განჩინებაში არ გაუკეთებია ვარგისი სამართლებრივი შეფასება, რომელიც საპროცესო კოდექსის 412-ე მუხლის მე-3 ნაწილის შესაბამისად, სავალდებულოდ გასათვალისწინებელია ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლოსთვის. საკასაციო პალა-

ტას არ განუმარტავს, თუ რას ემსახურებოდა ორ სამართლებრივ ინსტრუმენტს შორის განსხვავების გაკეთების თაობაზე მითითება, მით უფრო, იმ პირობებში, რომ პირველი ინსტანციის სასამართლოდან მოყოლებული მოპასუხე მხარე ინფორმაციის მიუწოდებლობასა და კლინიკის მიერ სადავო ხელშეკრულების გაფორმებისას განხორციელებულ მორალურ და ზნეობრივ ზეწოლაზე მიუთითებდა. შესაბამისად, ამ ნაწილშიც უზენაეს სასამართლოს, განსხვავებული სამართლებრივი მოსაზრების არსებობის შემთხვევაში, შეეძლო გადანყვეტილების მიღების შესაძლებლობაზე ემსჯელა.

VII. დასკვნა

საკასაციო სასამართლოს მიერ განჩინებაში მოტანილი არცერთი საფუძველი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 412-ე მუხლით საქმის უკან განსახილველად დაბრუნების სამართლებრივ საფუძველს არ ქმნიდა, არამედ თითოეული მათგანი სამართლებრივი შეფასების საკითხია, რომლის განხორციელების უფლებამოსილება, უწინარესად, საკასაციო სასამართლოს, როგორც დოქტრინულ სასამართლოს, აქვს.

აღსანიშნავია ისიც, რომ სააპელაციო პალატის გადანყვეტილება არა მხოლოდ კარგად დასაბუთებულია და პასუხს სცემს მხარეთა მიერ სადავოდ გამხდარ ყველა გარემოებას, არამედ სამართლიანიცაა. სახელმწიფოსთვის ადამიანი უნდა იყოს მთავარი ფასეულობა, კონსტიტუციური უფლებების სუბიექტი და არა მიზნის მიღწევის საშუალება. შესაბამისად, ნათელია, რომ პაციენტის საყოველთაო ჯანდაცვის პროგრამის სარგებლობის შეზღუდვა ერთი წლით მხოლოდ იმის გამო, რომ იგი დროის გარკვეულ მონაკვეთში კერძო დაზღვევით სარგებლობდა, ხოლო ისეთი პირების სრული დაფინანსება, რომელთაც კერძო დაზღვევა არ გააჩნდათ, ღირსებას ხელყოფს, ასეთ დროს სახელმწიფო იყენებს პაციენტს, როგორც ბიუჯეტის დაზოგვის ინსტრუმენტს, რაც გაუმართლებელია. ამიტომ უზენაესი სასამართლოს მიერ ყოველგვარი სამართლებრივი შეფასების გარეშე ამ გადანყვეტილების ხელახლა

განსახილველად სააპელაციო ინსტანციისთვის უკან დაბრუნება კანონის მიზნებიდან არ გამომდინარეობს.

გარდა ამისა, სასამართლოს გადაწყვეტილებას წვლილი არ შეუტანია ვალის აღიარებასა და ვალის გადაკისრებას შორის არსებული განსხვავების მიმართ ერთგვაროვანი პრაქტიკის დადგენის თვალსაზრისით, რადგან გაურკვეველია, რატომ არ შეიძლება სადავო გარიგება ვალის აღიარებად განხილულიყო, ხოლო ასეთის დადგენის პირობებშიც, გარიგება უცილოდ ბათილ ხელშეკრულებაში გადაიოდა, რა დროსაც სამართლებრივ კვალიფიკაციას გადამწყვეტი მნიშვნელობა არ ჰქონდა. ამიტომ პრაქტიკის განზოგადებისა და ერთგვაროვანი მიდგომის დასამკვიდრებლად საინტერესო იქნებოდა გამოკვლეულიყო ფაქტობრივი გარემოებების საკასაციო სასამართლოსეული შეფასება, რაც, სამწუხაროდ, განსახილველი განჩინებით არ მომხდარა.

LIMITS OF REMAND POWER IN THE LIGHT OF ONE JUDGEMENT OF THE SUPREME COURT OF GEORGIA

Tamta Kenia*

Article 412 of Civil Procedure Code of Georgia deals with remand power of cases to lower court and is one of the most central norms in the context of right to a fair trial. On the one hand, fair use of the mentioned norm by courts, ensures the avoidance of judicial error as well as chance of rendering wrong/unreasonable decision and increases the possibility of delivering a correct/reasoned decision to the party, all abovementioned is important component of a right to a fair trial. On the other hand, heavy caseloads could trigger improper use of article 412 in practice, that can lead to undue delay or belated justice, that is also covered by the right to a fair trial. This article is dedicated to a case study of Judgment No.758-2019 of the Supreme Court of Georgia, under which the limits of the remand power will be discussed.

Keywords: Civil code of Georgia, Article 412, Remand Power, Return of Cases to Lower Court, Fact Assessment, Legal Interpretation of Norms.

---

* Ph.D. Candidate at Sulkhan-Saba Orbeliani University, Head of Secondary Structural Unit at Supreme Court of Georgia. orcid.org/0000-0003-0226-0247.